

Isten a történelem ura

Időpont: 1962. december 30.

(Megjegyzés: Az '54/'55-ös egyházi esztendőben nem volt karácsony utáni vasárnap, mivel karácsony 2. napja vasárnapra, így óév péntekre esett. Ezért most az „esedékes” textus alapján a győri Öregtemplomban 1962 karácsony utáni vasárnapján elhangzott igehirdetést hozzuk.)

Alapige: Ézsaiás 45:5-8.

Én vagyok az Úr és több nincs, rajtam kívül nincs Isten! felöveztelek téged, bár nem ismerél. Hogy megtudják napkelettől és napnyugattól fogva, hogy nincsen több rajtam kívül; én vagyok az Úr és több nincsen! Ki a világosságot alkotom és a sötétséget teremtem, ki békességet szerzek és gonoszt teremtek; én vagyok az Úr, a ki mindezt cselekszem! Egek harmatozzatok onnan felül, és a felhők folyjanak igazsággal, nyilják meg a föld és viruljon fel a szabadulás, és igazság sarjadjon fel vele együtt; én az Úr teremtetem azt!

Ma még 1962-öt írunk, holnap az 1962. esztendő minden napjával, eseményével, minden örömeivel és fájdalmával behull a múlt tengerébe és történelemmé válik. A tengerből pedig kidugja fejét az 1963-as esztendő és elkezd első lapját írni a történelem könyvében. Nem lehet csodálkozni azon, ha ezen a napon, karácsony szent ünnepe után való vasárnapon s az ó-esztendő estéjét megelőző napon, új esztendő küszöbén az ember gondolatai a történelem körül forognak. A történelem körül, mely lassan hátunk mögé kerül, amely jön felénk ködbe borította ismeretlen utakon...

Az ige, mely a mai vasárnapra igehirdetés alapjául kirendeltetett, szintén a történelemről szól. Azt mondja: „Én vagyok az Úr...” Tehát így kezdődik: „én”, s ez a hang végigvonul az egész felolvasott szakaszon. Ki az az Én? – aki véleményét akarja elmondani a történelemről, Esaiás? ... Világos, hogy nem. Az ő könyvében van ugyan megírva, s ami benne meg van írva, azért ő felelős, s Esaiás vállalja is ezt a felelősséget.

Nagy dolog, ha a próféta hozzászól a világtörténelem nagy elvi kérdéseihez, s különösen is nagy dolog ez Esaiásnál, aki nem, mint Ámos próféta barompásztor, vagy mint Illés egy bujdosó ember, hanem olyan valaki, aki magas piedesztálon állva szerte-szét tudott tekinteni, akinek áttekintése volt a világ eseményeiről, a nemzetek történelméről. Nagy dolog, ha Esaiás egy ilyen széles látókörű ember beszél arról, hogy miképpen látja a világ történelmének nagy kérdéseit.

Itt azonban Valaki nagyobb beszél Esaiás prófétánál. „Én vagyok az Úr” – mondja. Tehát itt az Úr beszél, a történelem ura, Isten maga szól hozzá a történelemhez, aki a történelmet csinálja.

Vajon mit mond a történelem ura a történelemről?

1. Minden történelem mögött Isten van!

Az első tehát, amit mondani akar a történelem ura az, hogy minden történelem mögött ott vagyok Én, az Isten! Figyelted-e testvérem, milyen sokszor fordul elő ez az állítás a felolvasott szakaszban pozitív és negatív formában is? Pozitíve így: „Én vagyok az Úr!” Negatíve pedig így: nincsen rajtam kívül Isten! Ha az ember megolvassa, hogy e pár rövid versben ez a gondolat hányszor van kifejezve, azt látjuk, pozitíve négyszer ismétlődik meg az, hogy én vagyok az Úr és negatíve is négyszer erősíti meg pozitív állítását: rajtam kívül nincs Isten! A gondolatnak ez az ismétlése mutatja, hogy az az igazság, melyet le akar szögezni, az Ő számára is annyira fontos, hogy Ő, aki elvárhatja az embertől: ha egyszer szól, kétszer hallja meg, az az Isten, nem sajnálja a fáradságot, hogy ezt az igazságot pár vers keretén belül nyolcszor ismétlje el: én vagyok az Úr! Nincsen rajtam kívül Isten! Én vagyok a történelem ura!...

Én vagyok a történelem ura, ez azt jelenti: a történelem mögött nem valami személytelen vaksors van, mely szeszélyesen, kiszámíthatatlanul dobja hullámhegy tetejére és süllyeszti alá hullámvölgy mélységébe népeknek, országoknak, világrészeknek és egyes embereknek élettörténetét. Még csak materialista érdekek és indítékok sincsenek a történelem mögött. Nem a szén vagy olaj, arany, vagy a kizsákmányolandó terület kormányozza, igazgatja, formálja az emberi történelmet, még csak nem is emberek! Mi hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy mivel a történelem színpadán emberek mozognak, ők csinálják a történelmet, hősök és gazemberek. Az egyik így, a másik amúgy...

Ma különösen divatos rámutatni arra, hogy materialista érdekeken kívül szellemi világrámlatok igazgatják, formálják a világtörténelmet és benne az ember történelmét. Ezeket a gondolatokat egy kézmozdulattal elsöpri az ige és kategorikusan kijelenti: én vagyok az Úr! Rajtam kívül nincsen Isten! Én tartom kezemben a világtörténelem kormánykerekeit, s nem adom át senki másnak, mert én vagyok az Úr!

Hívó embernek ez az állítás az első pillanatban nagyon természetesnek látszik. Hiszen azért vagyunk hívők, mert hisszük, hogy minden mögött ott van Isten, aki teremtette a világot! Ő tartja fenn tudományával, bölcsességével, kormányozza akarata szerint céljai felé az egész

teremtett világmindenséget! Ha azonban egy kicsit mélyebben gondolunk bele ebbe a kérdésbe, látjuk, hogy nem is nagyon egyszerű hinni, vallani és vállalni ezt a kijelentést. Mert könnyű hinni abban, amit olvastunk az igében: én alkottam a világosságot, a békességet én szereztem, amikor én parancsolok, az egek harmatoznak onnan felülről, a felhők folynak igazsággal, megnyílik a föld és felvirul a szabadulás s igazság sarjad fel vele együtt! ... Oh ezt nagyon könnyű hinni, hogy minden jó adomány és tökéletes ajándék onnét felülről jön világkormányzó Urunktól és Istenünktől! Itt azonban úgy látjuk, hogy a probléma nem ilyen egyszerű. Isten beszél ebben az igében arról is, hogy Ő nemcsak a világosságot teremtette, hanem a világosság ellentétét, a sötétséget is, s vele együtt mindazt, amit a sötétség cselekedeteinek bélyegez a szentírás. Azt olvassuk: Ő teremtette a gonoszt is s a sötétséget is. Itt spekulatív emberi elménk megáll és tiltakozik: ez a gondolat tökéletesen ellentétben áll azzal az elképzeléssel, amit mi emberek Istenről alkotunk. A mi Istenünk nem csinál sötétséget, Ő maga a világosság, a mi Istenünknek semmi köze a gonoszhoz sem, mert Ő a gonosznak ellentéte, jó, szent és igaz. Mi azonban ezt csak úgy gondoljuk, Isten nem ezt mondotta önmagáról. S ha az a kérdés, kicsoda és micsoda az Isten, akkor ezt nálunk sokkal jobban tudja maga az Isten, mint én, az ember, akit befolyásolnak az Istenről alkotott ideológiáknak elképzelései. Isten azt mondotta magáról: én vagyok a világosságnak, de sötétségnek is teremtője, én vagyok a békességnek meg a gonoszságnak is előidézője!

Tudjuk, hogy ezt a látszólagos – legalábbis emberi logika szerint látszólagos – ellentétet hogyan szoktuk általában emberi gondolatokkal valamiképpen kiegyenlíteni. Az emberi gondolkodás különbséget szokott tenni Isten akarata és engedelme között. Vannak a világtörténelemben olyan dolgok, amelyek Isten pozitív akaratán nyugsznak. Ilyen a világosság és békesség. De történik a világon egy sereg olyan dolog is, amely nincs benne Isten akarata szerint való világteremtésben, hanem Isten akaratával szembe fordul, amit ember hozott be ebbe a világba, s születik belőle a sötétség, a gonosz és minden nyomorúság. Isten mindent megpróbál azért, hogy ebben megakadályozza az embert: figyelmezteti igéjével, ostorcsapásaival akarja észre téríteni. Néha olyat szól – mint Sámuel könyvében olvassuk – hogy megcsendül bele az embernek mind a két füle! De amikor azt látja, hogy a jó szó, szeretetteljes kérése, sem a dorgálás és ostorcsapások rázúdulása nem használ, akkor Isten a világtörténelem igazgatásának gyepelőjét odadobja az ember nyaka köré: hát ha nem engedelmeskedsz, tanuld meg a magad kárán, hova fogsz jutni akkor, ha a te akaratod igazgatja ezt a világot!

Ez így nagyon tetszetős elgondolás és könnyen elfogadható is, de nem teljesen bibliászerű, s ez az, ami meghökkenti az embert. Ugyanis nemcsak ebben az igében, hanem a

bibliának más helyén is kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy Isten önmagáról úgy beszél, s övéi is róla úgy beszélnek, mint aki akaratával benne van mindenben. Tehát nemcsak a világosságban és békességben, hanem ezeknek ellentétében is.

Figyeljük csak meg, hogyan fogalmazza meg Isten a kérdést az itt előkerülő igében: „Ki a világosságot alkotom és a sötétséget teremtem, ki békességet szerzek és gonoszt teremtek...” Tehát a rosszat nemcsak tűri, hanem cselekszi is. A 7. vers második felében határozottan kijelenti: „... én vagyok az Úr, a ki mindezt cselekszem!” Nem lehet tehát olyan egyszerűen emberi fogalmak, elgondolások szerint elhatárolni a világtörténelem egyik részét úgy, mint ami Isten akarata szerint való, a másik részét pedig úgy, mint ami mögött Isten türelme van csupán. Isten a gonoszt nemcsak tűri, hanem cselekszi is ez ige szerint.

Ámos próféta könyve is foglalkozik ezzel a nagyon nehéz kérdéssel. Harmadik fejezetének 6. versében így teszi fel a kérdést: „Vajon lehet-e baj a városban, amit nem az Úr szerezne?” Nem pozitíve állapítja meg a próféta, hanem negatíve, s ez a negatív megállapítás kizárólagosan leszögezi, hogy a világon minden baj mögött ott van az Isten! Nincs tehát semmi mellékkormány mellette, olyan emberi hatalom, amely bele tudna nyúlni Isten világkormányzásába, vissza tudná tartani, félre tudná lökni Istent a világtörténelem kormánykerekétől, hogy a maga akarata, bölcsessége, jóindulata vagy rossz gondolata szerint forgassa jobbra vagy balra a kormánykereket, s vigye zátonyra a világ hajóját. Egyetlen egy szentírás hely van csupán, amit talán így lehetne magyarázni, a római levél első fejezetének 24. és 28. verseiben beszél az apostol a világ romlottságáról, s mikor felmerül benne az a kérdés, hogy a világ romlottságának ki és mi az oka, akkor azt a kifejezést használja: „... odaadta őket az Isten méltatlan gondolkodásra, hogy illetlen dolgokat cselekedjenek.” A gonoszsgot emberek csinálják, de az emberi cselekedetek mögött ott van Isten engedélye. Ha azonban az előbbi igének világosságában olvassuk a római levél első fejezetét, akkor mégis kénytelenek vagyunk meglátni azt, hogy itt csak arról van szó, hogy odaadta őket Isten méltatlan cselekedetekre. Tehát Isten benne van abban a sok gonoszsgban, amit név szerint listában sorol fel az apostol a római levél első fejezetében. Titok ez, melyet nem azért mondtam el, mintha én meg tudnám fejteni, csak azért szóltam róla, hogy világosan lássuk: nem olyan egyszerű dolog a hívő előtt sem a történelem magyarázata, s nekünk alázatosan meg kell elégednünk azzal, hogy minden mögött valamiképpen ott van Isten, de hogy miképpen van ott, arra csak ez áll: az Ő gondolatai nem a mi gondolataink! Istennek senki sem lehet tanácsosa, ezt egy olyan bölcs ember is megállapította, mint Pál apostol. Titok ez, mely előtt hittel kell megállnunk, s meg kell elégednünk azzal, hogy nekünk hívő szívvel és szemmel tudnunk és látnunk kell, minden mögött Isten jelenlétét.

Tehát valljuk, hisszük és vállaljuk, hogy Isten benne van mindenben, azonban ez nem azt jelenti, hogy mindezért Isten a felelős. Isten benne van mindenben, ott van minden mögött, de mindazért, ami e világon van, gonosz és nyomorúság, azért mi emberek vagyunk felelősek. Ez kijelentetett nekünk, s nem az a mi feladatunk, hogy az ige felett spekuláljunk, abból a látszólag ellentmondó, vagy legalábbis egymásnak feszülő gondolatok között valami kiegyenlítést keressünk a keresztyén filozófiában, hanem az a feladatunk: Álljunk meg a kijelentés előtt, s valljuk: a titkok az Úréi, az Istenéi, a mienk pedig csak a kijelentett dolgok. Ez az első üzenete ennek az igének!

2. Isten emberek által végzi el!

Mikor az előbbit határozottan leszögeztük, e második üzenetét az igének már könnyebben elfogadjuk. A másik állítása az igének ugyanis az: a történelem ura, aki minden történés mögött ott van, emberek által csinálja a történelmet. A 45. fejezet azt a címet viseli: „Czirus a Mindenható eszköze a bálványozók megalázására és Izrael megszabadítására.” Az a történeti helyzet, melyet ez az egyszerű mondat le akar szögezni az, hogy Czirus perzsa király a világtörténelem egyik leghatalmasabb uralkodója miképpen avatkozott bele Isten népének történelmébe. Előbb a médek birodalmát igázta le, s lett ennek ura, azután meghódította egész Kis-Ázsiát, s végül elfoglalta Babilóniát, megtörve annak világhatalmát, s vele ő maga lett az akkori világ leghatalmasabb uralkodója. Czirus arra használta fel uralkodását, hogy Isten népét, aki hetven esztendeig babiloni fogságban volt, hazaengedje, hogy megépíthessék romba dőlt fővárosuk falait, s megépítsék Isten templomát...

Ez a történeti helyzet elgondolkoztat bennünket. Itt nem arról van ugyanis szó, amiről az 5000 ember megaláztatásának történetében az új testamentumban, ahol hatalmas néptömeg hallgatja Jézus tanítását hosszú időn keresztül. Még az étkezésre sem jut idejük, eszükbe sem jut, hogy enni is kellene. Tanítványai bizonytalansággal magukon vették észre, hogy megéheztek, s figyelmeztették Jézus arra: sokáig beszélsz, nagyon múlik az idő, fejezd be, s engedd haza őket, mert már igazán ideje, hogy egyenek valamit! Jézus akkor azt mondja: adjatok nékik ti enni! Jézus ugyanúgy tudja, mint a tanítványok, hogy mi van a tanítványok tarisznyájában, szükségtelen volt figyelmét felhívni arra, hogy ami benne van, mi az ennyi népnek, mégis Jézus azt a csodát, amit már elhatározott: az éhes sokaságot csodatevő hatalmával fogja megvendégszolgálni, azt emberek által akarja végeztetni. Embereken, ebben az esetben a tanítványokon keresztül szétosztja a 12 kosár tartalmát. Ezzel a lehetetlenül kicsi mennyiséggel kell a tanítványoknak elindulni a letelepedett sokaság között, hogy ezek

kapjanak belőle enni. Itt Isten történelmét, az eseményt övéi által végeztette el. Ez nagyon érthető és nem szükséges hozzá semmi magyarázat.

Czirusnál azonban egészen más a helyzet. Czirus nem tartozott Isten népéhez. Az ő istene nem az egy igaz Isten. Bálványimádó volt. Ebben a fejezetben maga Isten állapítja meg róla: „... felöveztelek téged, bár nem ismerél!” Tehát olyan valakiről van itt szó, aki nem ismeri az egy igaz Istent, aki nem híve neki, bálványimádó, mégis ezen az emberen keresztül hajtja végre akaratát. Ilyeneket mond ennek a pogány Czirusnak: „... jobb kezét megfogám, hogy meghódoltassak előtte népeket és a királyok derekának övét megoldjam, ő előtte megnyissam az ajtókat és a kapuk be ne zároltassanak. Én menédek előtted és az egyetleneket megegyenesítem előtted, az ércajtókat összetöröm és leütöm a vaszarakat. Néked adom a sötétségnek kincseit és a rejtkehelyek gazdagságait, hogy megtudjad, hogy én vagyok az Úr, a ki téged neveden hívtalak, Izrael Istene. Az én szolgámért, Jákóbert és elválasztott Izraelemért neveden hívtalak el, szeretettel szólítalak, noha nem ismerél.”

Itt újra olyan kérdés áll elénk, mely a világtörténelem rejtélyei közé tartozik. S nem ez az egyetlen eset. Hogy csak a karácsonyi történethez térjünk vissza, mely időbelileg és emlékezet szerint közel áll most hozzánk: Augustus, római császárnak a népszámlálási és adóösszeírási egész világra szóló parancsa Isten világformáló kezének a munkája, aki ígéretét be akarja tartani, hogy egyszülött Fiának Betlehemben kell megszületnie. Isten mindent emberek által végeztet el: jó szándékait és büntetését egyaránt. Isten Czirus által nemcsak Izraelt szabadította meg a fogságból, hanem – így olvassuk a címben – a bálványokat is megalázta. Ki tudja ezt megérteni? Ki tudja megmagyarázni!? Tény ez azonban akkor is, ha értelmünket felülhaladja és nem tudjuk megmagyarázni.

3. Mit jelent mindez számunkra?

Ha most így állunk ennek az igének kapcsán a történelem nagy kérdéseivel szemben, akkor felmerül a harmadik kérdés – amit már röviden el lehet intézni – mit jelent mindez az én számomra? ...

Először is azt jelenti: Aki Isten kezéből vesz mindent, annak békessége van! Mégpedig Istentől teremtett békessége. Nem visszhangzik most füledben és szívedben az az új testamentomi igé, melyben Jézus Krisztus végrendeletét így fogalmazza meg: „Békességet hagyok néktek, az én békességemet adom néktek, nem úgy adom én néktek, mint a világ adja. Ne nyugtalanodjék a ti szívetek, se ne féljen!” /János 14:27./ Aki mindezeket tudja, az tudja azt is, hogy Isten világkormányzási nagy terveit, akaratát én rajtam keresztül és én általam is végre akarja hajtani, nekem azonban engedelmeskednem kell. Békesség és engedelmisség.

Testvéreim! Ha visszanezünk az 1962. esztendőnek hamarosan lejáráó idejére, akkor azt látjuk; ebben az esztendőben is a legnagyobb bajunk az volt, hogy nem volt békességünk és nem volt engedelmességünk. Ahelyett, hogy Isten kezéből vettünk volna mindent, felháborodtunk ellene, pedig akaratának engedelmeskedve boldoggá tettük volna az 1962. esztendőt, s mi saját gondolatunkat és terveinket föléje helyeztük Isten akaratának és ezzel sok mindent elrontottunk. Pedig ma is szól az Úr: Kit küldjek el? Ki megyen el nekünk? ...

Hadd hulljon hát bele ez az esztendő Isten kegyelmének tengerébe, s hadd múljon el vele együtt a mi békétlenségünk. Kérjük Istentől 1963-ban békességesebb és engedelmesebb új esztendőt, hogy ragyogjon fel felettünk Isten kegyelmének és szeretetének fénye. Ámen.